

HLAVA I

OBECNÁ USTANOVENÍ

DÍL 1

Postavení krajů a jejich orgánů

§ 1

[Podstata kraje]

(1) Kraj je územním společenstvím občanů, které má právo na samosprávu.

(2) Kraj je veřejnoprávní korporací, která má vlastní majetek a vlastní příjmy vymezené zákonem a hospodaří za podmínek stanovených zákonem podle vlastního rozpočtu. Kraj vystupuje v právních vztazích svým jménem a nese odpovědnost z těchto vztahů vyplývajících.

(3) Kraj je samostatně spravován zastupitelstvem kraje (dále jen „zastupitelstvo“); dalšími orgány kraje jsou rada kraje (dále jen „rada“), hejtman kraje (dále jen „hejtman“) a krajský úřad. Orgánem kraje je též zvláštní orgán kraje (dále jen „zvláštní orgán“) zřízený podle zákona.

(4) Kraj pečuje o všestranný rozvoj svého území a o potřeby svých občanů.

K odst. 1

Kraj je v ustanovení definován jako **územní společenství občanů**, jako skupina lidí žijících na určitém území, která **má právo na samosprávu**, tedy na určitou formu relativně nezávislé sebesprávy. Ustanovení vymezuje konstitutivní, pojmové znaky kraje.

Nahlédněme nejprve do základního zákona státu – Ústavy. Územní samospráva je zařazena mezi první, tedy základní ustanovení Ústavy, když již v čl. 8 je v obecnosti zaručena samospráva územních samosprávných celků. Ústavní teoretici z toho většinou dovozují, že ve smyslu čl. 9 odst. 2 Ústavy by zrušení územní samosprávy bylo změnou podstatných náležitostí demokratického právního státu, což je nepřípustné. Jiné druhy samosprávy takovou garanci nemají, vzpomeňme, jak v oblasti zájmové samosprávy zákon č. 183/2009 Sb. zmenšil samosprávu exekutorů. Na druhou stranu v čl. 8 Ústavy jde o garanci existence územní samosprávy, nikoli o pevné určení rozsahu této samosprávy. Úlohy ochránce minimálního obsahu se ujal Ústavní soud, který brání invazi běžných zákonů (a opatření moci výkonné) do působnosti krajů (a obcí).

Komentované ustanovení je modifikací jiného ustanovení Ústavy, a to čl. 100 odst. 1 Ústavy, který zní: „Územní samosprávné celky jsou územními společenstvími občanů, která mají právo na samosprávu.“

Ústava také přímo zakládá krajskou samosprávu: dle čl. 99 Ústavy se ČR člení na obce a kraje. V ČR jsou tímto článkem zřízeny obce a kraje.

Ustanovení čl. 99 také konstatuje, že kraje jsou vyššími územními samosprávnými celky. Přičemž další články již nemluví o krajích, nýbrž jen o vyšších územních samosprávných celcích. Ústava tak počítá i s jinými typy vyšších územních samosprávných celků. Zároveň nevylučuje existenci jiných územních samosprávných celků na základě zákona – t. č. jde o městské části a obvody.

Pojmu „vyšší“ celek bylo v době hektické přípravy ústavy nového státu v roce 1992 pravděpodobně použito s ohledem na nevyjasněnost této otázky. Nebyla shoda na tom, jaké ty „vyšší“ celky budou – v úvahu připadaly tehdejší okresy, kraje nebo i země. Ostatně hledání konsensu k této otázce trvalo řadu let, a vůbec šlo o to, zda je regionální samospráva v našem státě třeba.

Pojem „vyšší“ je třeba spíše interpretovat jako větší, tedy širší než obce; tedy celek obsahující území obcí. Neznamená to, že vyšší znamená nadřazený celku základnímu, naopak s ohledem na čl. 104 odst. 2 Ústavy je upřednostňováno rozhodování obcí (tzv. princip subsidiarity).

Počet krajů se petrifikuje ústavním zákonem, jejich velikost, hranice území pak obyčejným zákonem. Článek 100 odst. 3 Ústavy totiž stanoví, že vytvořit nebo zrušit vyšší územní samosprávný celek lze jen ústavním zákonem, a na základě čl. 1 zák. o vytvoření územních samosprávných celků pak vznikne 14 vyšších územních samosprávných celků: hlavní město Praha a 13 krajů. Přičemž dle čl. 2 tohoto zákona lze hranice těchto celků měnit pouze zákonem. M. Podhrázský (Bahýlová, Filip, 2010, s. 1392) upozorňuje, že území je jedním z definičních znaků kraje a případná změna hranic může být zásahem do existence, nikoli již „jen změna hranic“. Značná změna území tak může být považována za existenční změnu.

Jak ukážeme níže, vyšší územní samosprávné celky v ČR jsou poměrně stejné, určité právní odlišnosti vykazují hlavní město Praha a v několika ohledech je specifický i Středočeský kraj. Ústavní úprava nevyžaduje podobnost či stejnost krajů z hlediska základních parametrů a ani právní úpravy. Jsou tak představitelné i další územní samosprávné celky *sui generis*, např. si lze tak představit územní samosprávný celek Morava pro území moravských krajů.

Vyšší územně samosprávné celky jsou nyní vymezeny územím konkrétních okresů a územím hlavního města Prahy pro Prahu ke dni účinnosti zákona (1. 1. 2000). Okresy jsou dle zákona o územně správním členění vymezeny prostřednictvím správních obvodů obcí s rozšířenou působností. Z této skladebnosti je však výjimka ve správním obvodu obce s rozšířenou působností Turnov (podrobněji viz komentář k § 2 odst. 2).

Kraje jsou dány okresy:

1. Středočeský kraj je vymezený územím okresů Benešov, Beroun, Kladno, Kolín, Kutná Hora, Mělník, Mladá Boleslav, Nymburk, Praha-východ, Praha-západ, Příbram a Rakovník;
2. Jihočeský kraj: okresy České Budějovice, Český Krumlov, Jindřichův Hradec, Písek, Prachatice, Strakonice a Tábor;
3. Plzeňský kraj: okresy Domažlice, Klatovy, Plzeň-město, Plzeň-jih, Plzeň-sever, Rokycany a Tachov;
4. Karlovarský kraj: okresy Cheb, Karlovy Vary a Sokolov;
5. Ústecký kraj: okresy Děčín, Chomutov, Litoměřice, Louny, Most, Teplice a Ústí nad Labem;
6. Liberecký kraj: okresy Česká Lípa, Jablonec nad Nisou, Liberec a Semily;
7. Královéhradecký kraj: okresy Hradec Králové, Jičín, Náchod, Rychnov nad Kněžnou a Trutnov;
8. Pardubický kraj: okresy Chrudim, Pardubice, Svitavy a Ústí nad Orlicí;
9. Kraj Vysočina: okresy Havlíčkův Brod, Jihlava, Pelhřimov, Třebíč a Žďár nad Sázavou;
10. Jihomoravský kraj: okresy Blansko, Brno-město, Brno-venkov, Břeclav, Hodonín, Vyškov a Znojmo;

11. Olomoucký kraj: okresy Jeseník, Olomouc, Prostějov, Přerov a Šumperk;
12. Moravskoslezský kraj: okresy Bruntál, Frýdek-Místek, Karviná, Nový Jičín, Opava a Ostrava-město;
13. Zlínský kraj: okresy Kroměříž, Uherské Hradiště, Vsetín a Zlín.

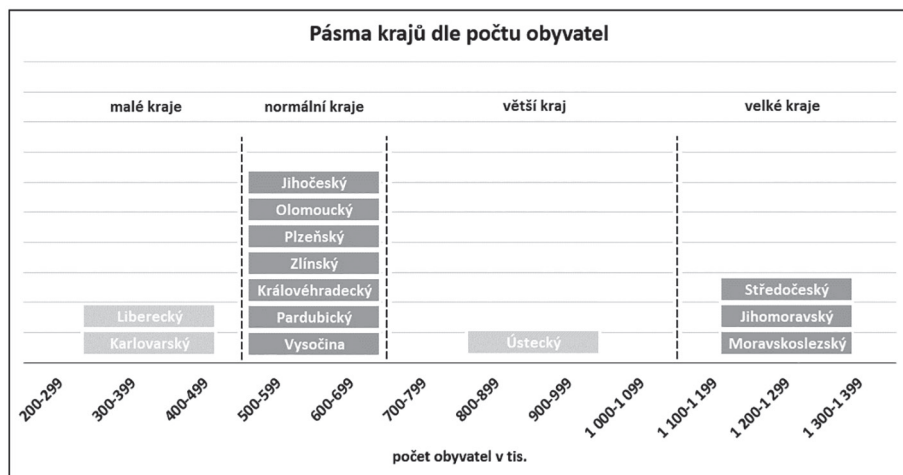
Postavení Prahy vhodně shrnuje P. Jantač (Pospíšil, Těžký, 2022, s. 7): „Hlavní město je krajem, který nese název kraj.“ S tím, že Praha má fakticky i právně blíže k obcím. O Praze a k zákonu o hl. městě Praze podrobněji viz komentář k § 95.

Obyvatelé krajů k 1. 1. (zdroj: ČSÚ)	2018	2019	2020	2021	2022
Česká republika	10 610 055	10 649 800	10 693 939	10 494 836	10 516 707
Hlavní město Praha	1 294 513	1 308 632	1 324 277	1 259 413	1 275 406
Jihočeský kraj	640 196	642 133	644 083	636 422	637 047
Jihomoravský kraj	1 183 207	1 187 667	1 191 989	1 181 216	1 184 568
Karlovarský kraj	295 686	294 896	294 664	285 020	283 210
Kraj Vysočina	508 916	509 274	509 813	504 004	504 025
Královéhradecký kraj	551 089	551 021	551 647	544 205	542 583
Liberecký kraj	441 300	442 356	443 690	437 522	437 570
Moravskoslezský kraj	1 205 886	1 203 299	1 200 539	1 183 440	1 177 989
Olomoucký kraj	633 178	632 492	632 015	624 931	622 930
Pardubický kraj	518 337	520 316	522 662	514 413	514 518
Plzeňský kraj	580 816	584 672	589 899	576 358	578 707
Středočeský kraj	1 352 795	1 369 332	1 385 141	1 372 588	1 386 824
Ústecký kraj	821 080	820 789	820 965	801 586	798 898
Zlínský kraj	583 056	582 921	582 555	573 718	572 432

Průměrný počet obyvatel v kraji (rok 2022) je 710 869. Medián činí 578 707. Přičemž méně použitelné statistické veličiny činí: modus 600 000 (po zaokrouhlení), rozptyl 101 870 273 346, směrodatná odchylka 319 171.

Na základě podrobnější analýzy a velikostní koherence navrhuje kraje klasifikovat ve třech velikostních kategoriích:

1. malé kraje – do 500 tis. obyvatel,
  2. normální kraje – 500 až 650 tis. obyvatel,
  3. velké kraje – nad 1 100 tis. obyvatel (v zásadě jde o dimenzi dvou normálních krajů).
- Mimo tyto kategorie zůstává (větší) Ústecký kraj s cca 800 tis. obyvateli.

Pokud nahlédneme čistě skupinu velkých krajů, vidíme, že plochou vyniká Středočeský kraj, zároveň je u něj (jako u jediného kraje) patrný trend růstu počtu obyvatel. V kategorii normálních krajů z hlediska počtu obyvatel je plochou odlišným a velkým Jihočeský kraj. Ostatní jsou si podobné.

K 31. 12. 2023	Počet obyvatel	Plocha v km²
Středočeský kraj	1 455 940	10 929
Jihomoravský kraj	1 226 749	7 188
Moravskoslezský kraj	1 189 204	5 431
Ústecký kraj	811 169	5 339
Jihočeský kraj	654 505	10 058
Olomoucký kraj	632 864	5 272
Plzeňský kraj	613 374	7 649
Zlínský kraj	580 744	3 963
Královéhradecký kraj	556 949	4 759
Pardubický kraj	530 560	4 519
Kraj Vysočina	517 960	6 796
Liberecký kraj	450 728	3 163
Karlovarský kraj	295 077	3 310

Nyní k pojmu „samospráva“. Samospráva je zkoumána z více hledisek, respektive různými přístupy. Rozeznává se především politické a právní pojetí samosprávy. Politická podstata samosprávy tkví v možnosti spravovaných účastnit se správy. Právní podstata samosprávy tkví v subjektu samosprávy a jeho působnosti. Mimo to má samospráva aspekt hospodářský, sociologický (otázka sociálních vztahů a funkcí) a sociálně-psychologický (zejm. otázka místní sounáležitosti).

Pojem „samospráva“ není právní vědou definován ustáleně. V definicích se odrážejí širší úvahy autorů. Nověji např. Martin Kopecký (Kopecký, 2017, s. 105) samosprávu charakterizuje jako Ústavou a zákony stanovený okruh úkolů veřejné správy, jejichž vykonávání vlastním jménem je svěřeno samosprávné korporaci odlišné od státu. Nositel samosprávy není při jejím výkonu podřízen orgánům státu, státu přísluší pouze právní dozor nad jednáním samosprávných korporací.

Dle názoru autora komentáře je územní samospráva výkonnou mocí pro určité území, uskutečňovaná v rámci zákonů veřejnoprávní korporací nezávisle na vládě a státní správě, a to při účasti spravovaných.

Intenzionální definice vychází z nadřazeného generického pojmu, autor zvolil jako generický pojem „výkonná moc“. Samosprávné orgány jsou tak nadány především částí moci výkonné. Jde o „malé vlády“, které „vládnou“ ve vymezeném rozsahu na vymezeném území. Specifikem je to, že tuto „malou vládu“ volí členové územní korporace.

Při výkonu samosprávné působnosti platí, že správní dozor jen kontroluje, zda samospráva zákonné hranice nepřekročila. O překročení hranice rozhoduje na výkonné moci nezávislý arbitr – soud, který je vázán jen zákony.

Právní subjektivita je považována za znak samosprávy, nejde však jen o jakoukoli právnickou osobu, nýbrž o veřejnoprávní korporaci, tedy právnickou osobu, která krom soukromoprávní subjektivity také disponuje veřejnou mocí.

Co se týče spravovaných subjektů, definice se omezuje jen na jejich účast (uvědomuje si však, že jde spíše o vyjádření politického rozměru samosprávy). V definici je obsažena i důležitá distinkce samosprávy, dle názoru autora má samospráva přímou vazbu na zákonodárce – ten určuje její hranice a činí tak prostřednictvím zákonů.

K odst. 2

Ustanovení zmiňuje další znaky kraje. Odstavec 2 uvádí kraj jako právní entitu typu „veřejnoprávní korporace“ a dále poněkud kazuisticky vypočítává některé další charakteristiky, které potvrzují hospodářskou a právní samostatnost kraje.

Klíčovým pojmem je v tomto ustanovení „veřejnoprávní korporace“. Podle referenční učebnice správního práva (Hendrych, 2012, s. 101) je veřejnoprávní korporace člensky organizovaný subjekt veřejné správy, kterému byla svěřena moc samostatně plnit úkoly. S ohledem na výkon veřejné správy charakterizuje veřejnoprávní korporaci to, že:

- a) členové korporace participují na správě, tedy se účastní na rozhodování korporace,
- b) má právní subjektivitu,
- c) je založena zákonem nebo na jeho základě,
- d) vykonává vrchnostenskou (autoritativní) správu a
- e) vykonává veřejnou správu relativně nezávisle na státu, státnímu doзору podléhá jen z hlediska dodržování zákonů a hospodaření s finančními prostředky státu.

Kraj jako veřejnoprávní korporace je tedy zvláštním druhem právnické osoby, má soukromoprávní i veřejnoprávní právní subjektivitu.

V úvodu musíme vzít i § 20. odst. 2 obč. zák., podle něhož „právnické osoby veřejného práva podléhají zákonům, podle nichž byly zřízeny; ustanovení tohoto zákona se použijí jen tehdy, slučuje-li se to s právní povahou těchto osob“. V životě samosprávných korporací se i v základním soukromoprávním předpisu upřednostňují specifika veřejnoprávního postavení. Občanský zákoník se má použít jen podpůrně a s určitým omezením, tedy pokud je to slučitelné s povahou těchto osob.

Pokud kraj vykonává veřejnou moc, vztahují se na něj pravidla pro výkon veřejné moci, principiálně „co není dovoleno, je zakázáno“, jak to vyplývá z čl. 2 odst. 3 Ústavy a čl. 2 odst. 2 Listiny.

Na druhou stranu kraj patří mezi právnické osoby soukromého práva. Pokud kraj účinkuje v oboru soukromého práva, vystupuje jako každý jiný právní subjekt a může dělat to, co zákon nezakazuje. Český právní řád explicitně nestanoví, že kraj je právnickou osobou soukromého práva, nicméně s ohledem na § 20 odst. 1 obč. zák. věta první („Právnická osoba je organizovaný útvar, o kterém zákon stanoví, že má právní osobnost, nebo jehož právní osobnost zákon uzná.“) lze mít za to, že zejména komentovaný zákon kraj uznává jako právnickou osobu.

Z výše uvedeného vyplývá, že kraj je schopen mít práva a povinnosti, právně relevantně disponovat svými právy a také nést odpovědnost za své jednání. Z hlediska procesního to má ten důsledek, že kraj může žalovat i být žalován.

České právo však v některých aspektech poskytuje krajům v oblasti soukromého práva úlevy a redukuje přísnost, které jsou vystaveny osoby soukromého práva (srov. např. s obchodními korporacemi). Zákonodárce těmito úlevami zabraňuje excesům (např. úpadku), které by likvidovaly nebo omezovaly funkce územních samospráv.

Komentované ustanovení dále hovoří o hospodářské samostatnosti kraje (také se používá termín **ekonomický základ samosprávy**) jako pojmovém oboru samostatné působnosti. Z historické perspektivy je postavení dnešních krajů velmi silné a ústavně garantované: čl. 101 Ústavy zaručuje krajům vlastní majetek a právo hospodařit podle rozpočtu. Listina ve svém čl. 11 odst. 4 upravuje právní ochranu všech vlastníků, tedy i krajů, stanoví, že vyvlastnit nebo omezit vlastnické právo je možné jen ve veřejném zájmu, a to na základě zákona a za náhradu. Ústava však nezaručuje samosprávám vlastní příjmy (ty

jsou zaručeny zákonem), resp. právo ukládat daně. Ústava pravděpodobně také nechrání před zásahy státu do výdajů kraje, zaručuje jen, že alespoň o malé části rozpočtu musí kraj rozhodovat svobodně (v reálu je velká část výdajů dána účelově vázanými dotacemi). Novějším zásahem do rozpočtové samosprávy je tzv. rozpočtová odpovědnost.

V první polovině desátých let 21. století zákonodárce začal zasahovat do územní samosprávy, pokud jde o rozhodování o majetku. Reagoval tak na některé velké excesy samospráv při zadávání veřejných zakázek a nakládání s majetkem. I orgány činné v trestním řízení, a dokonce i soudy upřednostňovaly ekonomické zájmy veřejné sféry před samostatným, byť neehospodárným rozhodováním samospráv. V dalším vývoji se s ohledem na striktnost zákonů vyskytly i případy ekonomicky správných rozhodnutí samosprávy v rozporu se standardním výkladem zákona – tyto výklady obvykle vylučovaly hospodárný postup. Vlna kriminalizace majetkové správy v rámci samospráv poněkud opadla – zákonodárce opouští ekonomizující linii a vrací se k hospodářské samosprávě, byť s určitými riziky. Nicméně podstatou samosprávy je právě místní odpovědnost orgánů, resp. odpovědnost občanů za svou volbu; tuto odpovědnost nelze přenášet na státní orgány.

Kraj může také podnikat. Není sice primárně povolán k výkonu podnikatelské činnosti, nicméně není to platnou právní úpravou vyloučeno. Kraj tak může podnikat, tj. samostatně provádět soustavnou činnost vlastním jménem a na vlastní odpovědnost za účelem dosažení zisku.

V ustanovení se také objevuje pojem „rozpočet“. Rozpočet kraje je finančním plánem, jímž se řídí financování činnosti kraje, je schvalován pro každý kalendářní rok zastupitelstvem.

K odst. 3

V ustanovení jsou uvedeny **orgány kraje**. Právníckou osobu bez orgánů, které rozhodují o její činnosti a sdělují její vůli navenek, lze v právu připustit jen s těžší. I když si lze představit např. rozhodování ve shromážděních všech členů, resp. prostřednictvím nesimultánního hlasování všech členů. Projev vůle pro právní vztahy musí být určitý, musí proto existovat orgán, který zakládá vznik, změnu a zánik práv a povinností, právně jedná. I když i pro tento účel by shromáždění mohlo ad hoc zmocňovat např. advokáta.

Dle čl. 101 odst. 2 Ústavy je vyšší územní samosprávný celek samostatně spravován zastupitelstvem. A tak z hlediska ústavněprávního je zastupitelstvo jediným orgánem kraje přímo uvedeným v Ústavě. Ústava dále stanovuje:

- a) právo zastupitelstva rozhodovat ve věcech kraje (právo kraj „spravovat“),
- b) označení držitele mandátu v zastupitelstvu – je to pojmově „člen zastupitelstva“,
- c) zásady pro volby členů zastupitelstva,
- d) délku funkčního období zastupitelstva,
- e) možnost zkrácení tohoto období vyhlášením předčasných voleb,
- f) způsob stanovení působnosti zastupitelstva a
- g) právo zastupitelstva vydávat obecně závazné předpisy.

Ústava se soustředí na základní otázky existence zastupitelstva – volbu a délku volebního období zastupitelstva a dále stanoví právo rozhodovat ad hoc a také i abstraktně vůči neurčitému okruhu adresátů do budoucna, a to prostřednictvím normativních právních aktů (obecně závazných vyhlášek).

Ústava nevylučuje existenci dalších orgánů kraje. Z hlediska právního pro účely právních vztahů musí jít o orgány předpokládané zákonem. Není tím vyloučeno, že si kraj

zřídí i další orgány – je to součástí samosprávy – ty však nemohou rozhodovat s externím účinkem; jsou obvykle považovány jen za vnitřní organizační útvary.

Odstavec vyjmenovává orgány kraje, zmiňuje zastupitelstvo, radu, hejtmana, krajský úřad a obecnou kategorii „zvláštní orgán kraje“ (viz § 65). Autor komentáře má za to, že orgánem kraje je i ředitel krajského úřadu a také náměstek hejtmana – přímo zákonem mají dány své úkoly, vlastně působnosti i pravomoci. Ředitel krajského úřadu např. razantně zasahuje do života obcí, dává souhlas se jmenováním a odvoláním tajemníka obecního úřadu. Výbory zastupitelstva a komise rady nejsou obvykle za orgány považovány, jsou považovány za orgány orgánů.

Co se týče rozdělení působnosti kraje mezi jeho orgány, zastupitelstvo, rada, hejtman, krajský úřad a ředitel krajského úřadu mají taxativně stanovenou, tzv. vyhrazenou, výlučnou působnost. Zbýlá působnost je rozdělena zákonem tak, že v rámci samostatné působnosti ji vykonává rada a v přenesené působnosti krajský úřad. V případě rady pak mluvíme o tzv. zbytkové (zůstatkové) působnosti nebo také nevyhrazené působnosti rady.

K odst. 4

Tento odstavec určuje základní **cíl činnosti kraje** – péči o všestranný rozvoj svého území a o potřeby svých občanů. Prakticky stejné znění obsahuje i § 2 odst. 2 obecního zřízení, a tak je rozdělení úkolů obcí a krajů poněkud neostře. Ovšem vycházíme-li z principu subsidiarity (a to i s ohledem na čl. 104 odst. 2 Ústavy), lze mít za to, že kraj by se ve své působnosti měl starat především o záležitosti regionálního významu; obce jsou pak z hlediska samosprávy primárním poskytovatelem veřejných služeb občanům.

Princip subsidiarity proponuje Ústava v čl. 104 odst. 2 a také Charta místní samosprávy. Podle čl. 4 odst. 3 Charty místní samosprávy totiž „za správu veřejných záležitostí budou odpovídat zejména ty orgány, které mají nejbližší k občanům. Stanovení odpovědnosti jinému orgánu musí odpovídat rozsahu a povaze úkolů, požadavkům efektivnosti a hospodárnosti“.

V otázce správné míry přiřazení působnosti se tedy střetávají dvě tendence, zaprvé hospodárnost, účinnost a jednotnost působení správy jako důvod pro centralizaci, na druhé straně schopnost rozeznat místní potřeby a zajištění participace na rozhodování a realizaci veřejné správy jako důvod pro decentralizaci. Princip subsidiarity upřednostňuje nižší stupeň.

Princip subsidiarity nerozlišuje mezi přenesenou a samostatnou působností, týká se především úrovně, ze které má být rozhodováno.

Judikatura:

■ Územní samospráva jako právo územního společenství vyrůstající z jeho vlastností a schopností není bezbřehá a už vůbec z této samosprávy nelze činit svrchovaná tělesa blížící se státům. Nemůže tedy na svém území vyloučit dosah státní moci a fungování státní správy, ať již z jakéhokoliv důvodu, a obzvláště ne tehdy, činí-li tímto vyloučením přímý zásah do zákonného vymezení působnosti státních orgánů. (**nález Ústavního soudu ze dne 28. dubna 2005, sp. zn. Pl. ÚS 49/03**)

■ Na samosprávu nutno hledět jako na demokratickou organizační formu péče „o vlastní záležitosti“ dotčených skupin občanů, nezávislou a pod státním dohledem. Pro samosprávu pojem nezávislosti a státního dohledu znamená, že vzniká a uskutečňuje se na základě zákona (práva) a pod státním dohledem právnosti jejich rozhodnutí (prováděným soudy). Není však státním orgánem (především orgánům státní správy) podřízená, tj. v zákonem (nebo všeobecně právem) vymezeném rámci působí samostatně. (**nález Ústavního soudu ze dne 19. ledna 1994, sp. zn. Pl. ÚS 5/93**)

Související ustanovení:

§ 2 – působnost kraje, § 4 – pravidla pro určení oboru působnosti, § 6 – ukládání povinností obecně závaznou vyhláškou kraje, § 12 – občan kraje a jeho práva, § 14 – rozsah samostatné působnosti, § 16 – předpisy závazné pro výkon samostatné působnosti, § 17 – majetek, § 35 – vyhrazená pravomoc zastupitelstva, § 36 – vyhrazená pravomoc v majetkoprávních jednáních, § 59 – působnost rady, § 61 – působnost hejtmána, § 65 – zvláštní orgány, § 66 – úkoly krajského úřadu, § 81 – dozor nad obecně závaznými vyhláškami kraje, § 82 – dozor nad usneseními, rozhodnutími a jinými opatřeními v samostatné působnosti

Související předpisy:

čl. 2 odst. 3, čl. 8, čl. 9 odst. 2, čl. 99, čl. 100 odst. 1, čl. 101, čl. 104 odst. 2 Ústavy, – čl. 2 odst. 2, čl. 11 odst. 4 Listiny, – zák. o územně správním členění, – čl. 2 zák. o vytvoření vyšších územních samosprávních celků, – § 20 obč. zák., – § 1, § 2 obecního zřízení, – § 1 zák. o hl. m. Praze, – prav. úz. rozp., – § 80 odst. 1 zák. č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), – § 9 odst. 5 zák. č. 99/2004 Sb., o rybníkářství, výkonu rybářského práva, rybářské stráží, ochraně mořských rybolovných zdrojů a o změně některých zákonů (zákon o rybářství), – čl. 4 odst. 3 Charty místní samosprávy, – § 24 nařízení vlády č. 462/2000 Sb., k provedení § 27 odst. 8 a § 28 odst. 5 zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), – zák. č. 387/2004 Sb., o změnách hranic krajů, – z. o. k.

Literatura:**Knižní:**

- BAHÝLOVÁ, L., FILIP, J., MOLEK, P., PODHRÁZKÝ, M., SUCHÁNEK, R., ŠIMÍČEK, V., VYHNÁNEK, L. *Ústava České republiky. Komentář*. Praha: Linde, 2010.
- BRÁF, A. *Idey a skutečnost v samosprávě*. Praha: Národní tiskárna a nakladatelstva, 1902, s. 56.
- COGAN, R. *Krajské zřízení*. Praha: ASPI, 2004, s. 81 a násled.
- HENDRYCH, D. a kol. *Správní právo (obecná část)*. 8. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 101.
- HAVLAN, P., JANEČEK, J. a kol. *Majetek územních samosprávních celků v teorii a praxi*. Praha: Linde, 2013.
- HLOUŠEK, V., ŠIMÍČEK, V. (eds.) *Výkonná moc v ústavním systému České republiky*. Brno: Masarykova univerzita, 2004, s. 253 a násled.
- CHOVANEC, J. *Ústavné právo a Ústava Slovenskej republiky*, Martin: Matica slovenská, 2021, s. 283 a násled.
- JELLINEK, G. *Všeobecná státověda*. Praha: J. Laichter, 1906, s. 685 a násled.
- KLÍMA, K. *Komentář k Ústavě a Listině*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, s. 508 a násled.
- KOPECKÝ, M. *Právní postavení obcí a krajů – základy komunálního práva*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017.
- MATĚJKA, J. *Pojem veřejnoprávní korporace*. Praha: Knihovna Sborníku věd právních a státních, 1929.
- MATĚJKA, J. *Principy organizace veřejné správy*. Praha: Knihovna Sborníku věd právních a státních, 1938, zejm. s. 40 a násled.
- PAVLÍČEK, V., JIRÁSKOVÁ, V. a kol. *Ústavní právo a státověda, I. díl. Obecná státověda*. Praha: Leges, 2021, s. 488 a násled.
- POSPÍŠIL, P. TĚŽKÝ, V. a kol. *Zákon o krajích. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 7.
- PRAŽÁK, J. *Rakouské právo ústavní, část první – Ústava obecní*. Praha: Jednota právnická, 1900, s. 47.
- VEDRAL, J. *K ústavním základům územní samosprávy v Ústavě České republiky*. In: MLSNA, P. et al. *Ústava ČR – vznik, vývoj a perspektivy*. Praha: Leges, 2011, s. 249–288.